

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

София, 21 март 1980 година

3

НАЦИОНАЛЕН АКАДЕМИЧЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

ЗАСЕДАНИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ

Стенографски протокол

София, 21 март 1980 година

/Открито в 18,30 часа/

- o -

Д Н Е В Е Н Р Е Д

Обсъждане на рецитала "Помагай ми, Любов" на камерната сцена, реализиран от режисьора Енчо Халачев.

- o -

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

ДНЕВЕН РЕД	3 стр.
ПРИСЪСТВУВАЩИ	4
ОТКРИВАНЕ	
предс. Дико Фучеджиев	5
ИЗКАЗВАНИЯ	
Филип Филипов	5
Георги Саев	7
Славка Славова	8
Николай Николаев	9
Крикор Азарян	13
Юри Ангелов	15
Рачко Ябанджиев	16
Виолета Бахчеванова	18, 21
Николина Лекова	20
Любомир Тенев	21
Крум Табаков	26
Антония Каракостова	28
Васил Стойчев	30
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ	
предс. Чавдар Добрев	32
ОТГОВОР НА РЕЖИСЬОРА	
Енчо Халачев	36
ЗАКРИВАНЕ	
предс. Чавдар Добрев	40

ПРИСЪСТВУВАТ:

Дико Фучеджиев
Филип Филипов
Банчо Банов
Любомир Тенев
Славка Славова
Крум Табаков
Георги Саев
Рачко Ябанджиев
Николина Лекова
Васил Стойчев
Виолета Бахчеванова
Николай Николаев
Юри Ангелов
Крикор Азарян
Симеон Шерев
Енчо Халачев
Васил Стефанов
Асен Гаврилов
Чавдар Добрев
Антония Каракостова
Младен Младенов

ОТСЪСТВУВАТ:

Ружа Делчева
Маргарита Дупаринова
Георги Черкелов
Кирил Неделчев
Любомир Кабакчиев
Юлиан Вучков
Димитър Канушен

Гочо Гочев

Владимир Каракашев

- 0 -

О Т К Р И В А Н И Е

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Откривам заседанието на художествения съвет.

Като имаме пред вид жанра, това, което гледахме, смятам, че това е задължително като едно предварително условие, трябва да им кажем своето мнение за реализацията, за актьорите, за режисурата и т.н. - всички компоненти, които правят този спектакъл, за който намерението ни е да се играе на камерната сцена и специално пред младежка публика. Поставена е такава задача на нашите служби тука - предимно студентска и ученическа публика.

Давам думата на проф. Филипов, който иска първи да се изкаже, защото има и други задължения.

И З К А З В А Н И Я

ФИЛИП ФИЛИПОВ: Такива неща са правени у нас по-малко, в Полша - повече, а и на други места са правени. На мене ми се струваше, че начинът на реализирането повече ще ме изненада. Той е една поредица от неща, които Енчо е правил с успех, и тук е успешна работата му, заедно с Асен, моя приятел.

Аз очаквах изненада във формата и в прекомпозирането на материала. Ако казвам това, то никак не идва да се сметне, че давам съвет за поправки или за неприемање на нещата. По-скоро гласно мисля за онова, което ми се струваше, че разказвайки ми

всичко Чавдар Добрев, аз по такъв начин ще го видя и това съвсем не е справедливо да го споделям, защото едно нещо би могло да бъде погледнато от хиляди различни ракурси, ъгли и с еднаква сила да въздейства върху зрителите, както и това ще има своя резонанс между зрителите.

Но понеже започнах за това, нека да продължа и да довърша онова, което ми се струваше, когато Чавдар така разпалено разкаваше за драматургията, ако мога така да се изразя. Струваше ми се, че в две части, в две отделения, които без прекъсване трябва да вървят в прозата отделно и поезията отделно, т.е. поезията и след това да се мине към прозата - така да бъде направен материалът. А и така, както е направен, винаги може да има една стократно по-голяма защита, като се каже, че това смесване и редуване дава по-големи възможности.

Тука проличаха и силните, и не много силните страни на нашите артисти. Силните страни са тяхното майсторство, тяхната свежест, интересните им лица, умението в такъв труден, много труден материал, който трябва да бъде пресъздаден като сценично произведение, да се реализират.

На всеки случай това показва до каква степен поколението артисти, които видяхме днеска, би трябвало да работят и да усъвършенствуват своите средства за синтетични актьори. Защото това нито е първият успешен експеримент, нито ще бъде последен. Казвам нито е първи, защото са правени такива неща от Енчо по различни поводи. Средствата до известна степен са използвани и тука ги виждаме наново, макар и частично, макар и по-успешно внедрени тука.

С еднаква сила, ловкост, свобода трябва и да се говори стихът без да бъде стих, и да се пее, и да се танцува, и когато

шегата е поднесена в прозата, да бъде в такава форма щото да защити жанра си, да си защити стилистиката и намеренията, проведен от режисьора.

На мен ми е ясно, че след една-две репетиции и при едно по-спокойно освобождаване на артистите те ще добият по-голяма лекота, всичко ще бъде много по-изящно с оглед на естетизирането на нещата и тогава ще бъдат много повече удовлетворени и най-големите критици.

Експериментът е интересен, за мене е успешен. Струва ми се, че това в никакъв случай не трябва да ни спре нататък още един такъв поетичен спектакъл да направим, може би вече от нашата поезия с всичко онова, което е наше, и то ще бъде като че ли по-близко вече до зрителите.

Аз приемам спектакъла, поздравявам неговите създатели, авторите на спектакъла и им пожелавам на добър час.

/Филипов напуска заседанието/

ГЕОРГИ САЕВ: Др. Филип цитира др. Чавдар Добрев като подбудител за тази инициатива на театъра и аз също така трябва-ше да видя една от репетициите, в неделя стана това, която беше много сурова. И ако трябва да споделя впечатленията си в сравнение с тази репетиция, която гледах, коренен прелом има в решението на режисурата. Тогава гледах една репетиция, която беше безкръвна, различните ѝ компоненти конфликуваха помежду си. А сега струва ми се, че именно това, което е нужно за тази форма, непривична за Националния театър, именно това контактуване със зрителя се получава благодарение на пълнокръвието, което режисьорът е съумял да внесе чрез актьорите, чрез това съгласуване, което преди това беше в много случаи критично, между тези компоненти.

Аз мисля, че наистина това е едно изпитание за актьор-

ската трупа и то по-специално за младите, за този синтетичен актьор, и редица от тях се справят, имат отношение към стиха, по-казват именно, че поетичният образ това е едно пренасяне на смисъл.

Мисля също така, че на тях им се удава в това отношение именно да изтъкнат някои от страните на Възраждането, тази радост от живота, умението да се пародира, тази шега да се внесе в живота, да се освободи, да се разчупи човек от това средновековно мислене.

Мисля обаче, че все още би трябвало да се помисли за участието на класическата хореография. Тя не се вплита, особено във финала, към цялото. Малко самоцелно балерината се включва във финала.

Мисля също така - това го изразих пред Енчо още тогава - че тези деца, които се явяват, допълват впечатлението за илюстративност. Аз му казах това - те са покъртителни, но не ме убеждават. Рамката на спектакъла той я подсказва още в началото с въведението. Би трябвало да остане именно в рамките на тази своя идея - да се реши с актьорите и с помощта разбира се на музиката, която е много талантлива, със съвременни интонации, които подсказват именно какво е трябвало да се направи.

Има сега още такива моменти на еkleктизъм, още на несъчетание на тези компоненти, но аз мисля, че това е именно в бързината, в преустройството, в решенията, които Енчо Халачев от неделя досега е направил.

Лично аз не съм гледал други опити, експерименти на др. Халачев в тази област, но мисля, че специално за Народния театър това е един много сполучлив експеримент.

СЛАВКА СЛАВОВА: Аз искам по-специално да говоря за музиката и за балерината. Иначе общо взето това е действително едно

много голямо изпитание за нашите актьори в смисъл говорене на стих и без никакви други подкрепи, само текста да поднесаш на сцената и кой по-добре, кой по-малко добре, колегите се справят с това.

Има обаче две неща, които на места ме подразниха и то много ме подразниха.

За музиката аз не говоря дали е талантилива, дали е професионално добре направена и т.н. Аз говоря като атмосфера, която се създава с тази музика. Намирам, че не е добра. Наместа е добра, но на повечето места ми напомня някаква естрада, ама не и съвременна, някаква естрада. И като се допълни и подсили тази естрада от такъв естрадни движения пък на някои от актьорите, намирам, че това абсолютно се бие и със сонетите, и със стиха, който се говори, и с прозата, която се изговаря вътре. И на Микеланжело като че ли имаше вътре някои неща - това за кедъра. И сонетите на Шекспир. Нещо никак, никак, никак не ми се върза.

Намирам, че е съвсем излишно участието на балерината. Нищо не ми каза, поне на мене, тази балерина. Нищо не ми каза с присъствието си.

Колко е хубаво според мене, когато заговори актьорът чисто и когато идва до слуха ти само този чудесен текст с толкова дълбокия си смисъл!

Разбира се това не може да се поправи и сигурно и така ще се хареса много. Но аз казвам своето мнение, защото аз имам много специално мнение за рецитиране, за рацитали, понеже толкова години се занимавам с тази работа, и имам свой съвсем определен вкус, който не се покри докрай с това, което видях - в смисъл музика, балет - всичките тези смесени работи.

Това исках да кажа.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Аз бих искал не за да опонирам на др.

Славова, но просто за да стане диалог.

СЛАВКА СЛАВОВА: Даже и да опонираш.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Чрез спора се ражда истината.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Да. Понеже почнахме от музиката, на мене ми допадна това решение не защото музиката и написана от първата флейта на Европа, седящия тука Симеон Шерев, и четвъртата флейта в света, а защото струва ми се, че в така конструираното представление от Енчо, което в никакъв случай не може да бъде взето за рецитал, а именно за един наниз от импресии, от сонети от Възраждането, музиката на мене ми допадаше, махам тези леки кълчения на актьорите, които не приемам, но музиката според мене даваше съвременната тръпка и дава съвременната тръпка, съвременното усещане на тези млади актьори, правейки това представление, правейки импресията.

Чини ми се, че това е една от сполуките на представлението в опита си да не бъде... Най-лесно е да се направят едни сонети с малко предкласика, че дори и Бах да мушнеш вътре и ще стане бонбонера работа. А тука те са минали по по-друга пътека, която на мен лично много ми допада, независимо, пак казвам, че на някои места от актьорите беше изпортено намерението, а то е лесно поправимо.

На мене представлението определено ми харесва.

Считам, че малките деца от края стоят като притурка, защото идват след една огромна пауза, тъмна, в която вече публиката започва да ръкопляска, мислейки, че това е финалът. Ако може там режисурата да помисли как тези деца да бъдат изведени на сцената, съкращавайки тази пауза, ще бъде по-добре, отколкото това положение. Наистина те стоят като втори финал, като притурка към това.

А иначе те действуват наистина. Има тръпки в тези деца.

Наистина струва ми се, че това е едно голямо изпитание за артистите от нашия театър такъв бамбашка спектакъл. Наистина бамбашка работа. Затова заслужава човек да им свали шапка, защото личи къртовската работа, как са се преборили с физически не-доделки в техния актьорски организъм.

Туй, дето го говореше проф. Филипов, че не е много добре, ама пък другото поколение въобще не е направило такъв спектакъл. Не защитавам с това младите актьори. Напротив, искам, че много е бих казал в хубавия смисъл на думата революционно това представление, че се прави опит долу в мазето на нашия театър да се направи и един такъв бамбашка спектакъл, в който актьора да го видим във всичките страни, като че ли е стъпил на грамофонна плоча. А там, долу, на камерната сцена недъзите най-много личат. И вие виждате - едни артисти като Жоржета се справят чудесно, като Ламбо със своето очарование, и малко още трябва да тушира прекалено съвременната си усмивка към текста на места.

Харесаха ми тези неща в представлението.

Не ми хареса на няколко места, извинявайте, че така разхвърляно говоря, това - общите реакции на актьорите, седнали, когато решават да направят импресия - а, о, нещо такова, инфантилно, детско има. Обери Генчо, ще бъде по-добре. По-силно са тези неща. Ето сега ще ви покажем нова импресийка! Демек това са преходите, лиезоните от импресия в импресия! Нека бързат почисти тези работи.

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: Паузите искаш да кажеш.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Да, но де да знам. Ще видим сега и публиката, като влезе. На нас може да ни харесва и да не ни харесва едно такова нещо, но наистина едно такова представление е причудливо за нашия театър.

Разбирасе има нещо, което е в самата композиция на компо

ция на композицията. И аз не мога да го разбера какво е. Нещо им събркано там, ама то е дефект на сценариста, който е композирал материала, не на актьорите.

Още малко Косъо във втората редица е. Придърпай го, Енчо, ако има начин. Той не че не е ангажиран. Имам чувството, че си го вземал, за да станат четири на четири. Другите трима артисти има какво да правят. Ламбо прави, Джамджиев пее, Йоско, макар и с една чуденка към него защо е трябвало да каним актьор от друг театър, нямало ли е други актьори в нашия театър, които да момат да изпълнят задачите, които си му дал. Ако е иронията, която Йоско носи, това оправдава идването му като гастролърор тука. Не че имам нещо против, но просто ми се струва, че там би могло да се помисли. Затова Панев стои малко така назад. Трябва малко да му подадеш ръка.

Жоржета е, казах, чудесна според мене.

Ванча Дойчева е чудесна.

Когато се шегуват, се шегуват, когато решат да направят един лирически лиезон, имаш чувството, че така - ей се отвява някъде в миналото. И такива места ми се струва, че ще бъдат повече, ако има в спектакъла, т.е. по-класическо-лирическо поднесени сонетите и работите.

Съвременният присмех е в повече. У всички даже има една такава тенденция - виждате ли, щом Ламбо, коркорбашията, си позволява да иронизира от позицията на съвременния човек, дайте сага пък и ние да не останем, да не ни помислят за демодирани рецитатори на сонети. Има такава нещо.

Т.е. съвременният привкус е малко в повече. Не е лошо да натиснете педала и на лирическия, старомодния бих казал в хубавия смисъл на думата, поднесено сонет.

Не знам дали съм ясен.

ОБАЖДАТ СЕ: Поезията.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Поезията анджък.

Е това е.

КРИКОР АВАРЯН: Според мене, това, което гледахме сега на художествения съвет, е нещо, което е точно за камерна сцена. И аз преди всичко искам да приветствувам ръководството, че решавайки да прави тази работа, мисля, че е намерило нещо, което наистина е точно за това място. Не стъва въпрос само такива работи да се правят, но когато се подбира репертоар за камерната сцена, хубаво ще бъде да се подбират неща от такъв характер, които трудно можем да си представим да се играят на голяма сцена.

Сега за да бъдем полезни на постановчиците и на авторите на поетичния спектакъл, аз мисля, че трябва да изхождаме от това, което те са искали да кажат, формата, израза, който те са възприели на този спектакъл, защото това са стихове, прозаични откъси и някакви шегги, които никак не е лесно да бъдат обединени в нещо и да бъде всичко това поднесено във формата на един спектакъл.

Аз мисля, че без да бъде съвършена композицията, тя има структура, която звучи убедително. В какъв смисъл? Струва ми се че това, което те искат да ни кажат, е, че група артисти, млади хора, са се ентусиазирали, някакви са впечатлени от една литература от преди 400 години, в която изведнъж те откриват, че много от проблемите, на които и днес се търсят отговорите, те още преди 400 години са казани доста съвършено и точно.

В този смисъл това е представление, което има характер да ни сподели въодушевлението си от едно узнаване. В този смисъл това е едно представление от днешния ден, така да се каже и за днешния ден, но с едни въпроси и едни отговори, с едни мисли, с едни инвенции, които са изровени от някъде си. И трябва да има

този момент на патос, трябва да има този момент на лицедействуване, на играене, трябва да има същевременно този момент на удивление, че вижте колко просто е казано това нещо.

Всички тези неща повече или по-малко ги има, за съжаление много различно у различните изпълнители.

Мисля, че това, което формулира Кольо, е основният проблем в представлението, че някои доста неодухотворено присъствуват в представлението. А с това те така да се каже режат клона, на който седят. Просто те трябва да знаят, че не може да има, няма смисъл от това представление, ако те не са въодушевени, ако те не са одухотворени от узнаването си, както казах, защото това е, което ги е накарало да излязат и да ни занимават. Па и да си сложат тези рокли, тези хитони, тези особени дрехи. Те лицедействуват, те играят. От тука идва това - тази усмивка, от това идва елементът на игра, че да, аз съм Стефан Данаилов, аз съм еди кой си, аз съм еди кой си, но тука се правя на нещо, с очарование. Но обикновено това звучи или като груба шега, в смисъл снизхождение, вижте сега какво е станало и така, и така, и стават ти малко неудобно защо тогава излизаш и го казваш на нас, след това това нещо трябва с нещо да те е впечатлило.

Не казвам, че не бива да има шега. И струва ми се, че в тази стилистика най-точно играе Стефан Данаилов, колкото понякога и да прескача някаква рамка. Но при Стефан хубавото е това, че той проявява много силна вътрешна пластичност, която му позволява в дадени моменти той да бъде лиричен, да бъде поетичен, емоционално заразителен.

Ето за пример давам последната песен. Те са изиграли едно представление преди да излязат отвън, когато седят зад панелта. Те просто не пеят заразително, те пеят дежурно като един професионален състав, който пее в заведение, знаейки, че хората не

ги слушат. А не е така. Те повече или по-малко са успели да ни заразят нас, а те самите са се заразили от това, което са ни казали.

В този смисъл аз също искам да опонирам - за мен един от най-точните компоненти на представлението е музиката. Струва ми се, че музиката най-точно звучи в това представление, като е намерила най-точно своето място. Мене не ме дразнеха тези някакви съвременни жестове. Не ме дразнеше този нерв. Не ме дразнеха в пластиката някои елементи, които ми говорят за съвременния танц. Защо? Това не са хора от Ренесанса, които представят жанрови сцени от Ренесанса. Те са съвременни хора. И целият смисъл на това е да търсим общите допирни точки.

Бих могъл да кажа много хубави думи и за сценографията, особено за тези много лаконични, но точни атрибути, които са там - пясъчният часовник, сърцето и т.н. и т.н., които са и добре експлоатирани.

Хореографията също е добра. Мене само малко ме смути нещо. Не знам, то може и без танца може би. Но тук не бих посмял да дам категоричен съвет. Но мене ме подразни танцът за смъртта. Стори ми се твърде илюстративен и имам чувството, че нещо вкусът там не беше добре и особено в онази последна част, където на това хубаво изпълнение на Стефан Данаилов на монолога от "Както ви се харесва" за годишните времена на човека, на живота тази балерината се опитваше да илюстрира нещо. Това стоеше много лошо.

Благодаря.

ЮРИ АНГЕЛОВ: Гледайки спектакъла, аз най-много си мислех, след като той свърши, за това колко нашите актьори могат, и бях доста изненадан, дори най-добро впечатление ми направи тяхната пластичност. Аз не очаквах изобщо. На моменти дори у някои ми се струваше, че тяхната пластичност е по-добра, отколкото

на професионалната балерина. Балерината ми тежеше, груба беше и грубо танцуваше, докато пък някои имаха такава пластика и така добре някои вадеха смисъла на сонетите, че аз си мислех непрекъснато колко нашият театър може да направи една пиеса на Шекспир и то повече с комедиите или пиеса с млади хора. Предимно за това си мислех.

Какво обаче не ми хареса?

Не ми хареса това, че тематично някакси не са обединени сонетите, не е изведена мисъл, няма нещо, което да ^окцентрира, което да фокусира целия този спектакъл, за какво той е направен, да излезе някаква мисъл накрая.

Разбира се преплитат се различни мисли - за любов, за това и така поднесени леко, пластично и хубаво за окото. Но на мене не ми хваща душата. Предимно защото може би някакси усещам, че са набутани различни компоненти, различни стилове се примесват, актьорите играят по различен начин, някои вадят смисъла, някои и не го вадят, някои пародират, някои играят Шекспир както от пиесите - с този бих казал натурализъм, с тази земност на Шекспир, влагат такава земност, а други играят съвсем поетично, извисено и отвлечено и става едно такова объркване, което някакси не задоволява съвсем.

Но на мен това ми се вижда като един много хубав опит в нашия театър да се направи Шекспир и то пиеса с младите предимно.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Да не повтарям. Просто като актьор аз бях приятно изненадан от този спектакъл, който ни се поднесе, защото просто се радвах на младостта. Имаше едно шествие на младостта, на свежестта, на прелестта на тази канава, на тези чудни сонети на Шекспир. И, както казва директорът тука, спектакълът е направен за млади хора, за студенти, което е много хубаво. Смятам, че

спектакълът ще има успех и ще се приема добре особено от младежите.

Сега просто като актьор професионално бих направил някои бележки не, но мои впечатления.

Като гледам целия спектакъл, имам чувството, че мизансценно някак си е претрупан много за сметка на логиката на текста, който е чуден текст. Той трябва да излезе на преден план. И ми се губи. Отвлича ми се вниманието с външни ефекти за сметка на текста, който е чуден текст.

И ето как при такъв един спектакъл млади хора, начинаещи дето се казва едва ли не, би трябвало да имат и пластика, и глас и дикция, и тука в един такъв спектакъл изпъква кой е добър, кой е по-малко добър, кой по-може, кой по не може и т.н.

Тук се говори, че не всички участващи имат еднакво присъствие, което е много важно - присъствието на сцената! Влезе ли един път на този подиум, на този кръг, трябва да си там! А не вънка или в себе си някъде, или разсеян, защото всичко се вижда тука като на фокус. И през всичкото време аз просто следях актьорите по лицата кой как реагира, кой как живее на сцената и виждам как тука няма еднаквост, има разсейване, има отпускане, има "не си тук" или пък, както казваше дядо Масалитинов, единият лъже, другият не лъже. Има един такъв момент, който би трябвало да се има пред вид, да се обърне внимание на това нещо и може би, не може би, ами съм сигурен, с течение на спектакъла тези неща биха могли да се избегнат.

И накрая бих казал, че не приемам тези деца накрая, които стоят, пак и азда го повторя, като прилепени. Едно.

И второ, балетът на балерината в последната част, вече при завършването на спектакъла, подразни малко. Смятам, че е излишен.

Но мисля, че спектакълът ще има успех, особено сред нашата младеж. И такива спектакли би трябвало да се правят у нас.

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: С този спектакъл някакси се запознах по косвен начин преди няколко дни, когато за първи път ми се струва той се завъртя цялостно и аз имах две представления, по мъничко включвах долния апарат, за да мога да послешам как върви този нов спектакъл. И той навлезе в мен преди всичко с музиката. Силно впечатление ми направиха песните без да мога въобще да си представя визуално за какво става дума, как е решено на сцената. Мисля, че това ми е първият подтик, с който дойдохме, за да видя как е реализиран самият спектакъл.

Беше ми особено приятно да присъствувам на него. То върна някакси един ренесансов дух на нашата сцена, нещо толкова красиво и поетично. Като се има пред вид за колко малко време е направен спектакълът, мисля, че тук трябва да се даде действително достойната оценка на режисьора, на постановчика, на танците особено на актьорите, които бяха просто действително обгърнати от някакво вътрешно желание на любов към този материал, който отразиха.

Искам да кажа нещо, което фактически тука го казва Николай. Може би това, че не сме свикнали така фрагментарно да прехвърля един текст, може би недостатъчно можахме да го проследим, но на мен действително ми липсваше като че ли един малък център два-три мига, които да ми покажат хронологичен момент, който да върви, както ние казваме обикновено, като червена нишка. Не съм убедена, недостатъчно съм премислила нещата, знаете, че много бързо става това след спектакъл. Той просто още не е покрит изцяло.

Хареса ми пластиката, младостта на нашите колеги. Много неща видях. Камерната сцена е много коварна. Тук трябва действи-

телно да се играе с пълен капацитет. И някои неща, които пък не бях довидяла у колегите си, тука ги видях колко хубаво звучат. И красота, и младост, и изящество. Въобще струва ми се, че това е един много хубав спектакъл, много необходим за нашия театър.

Музиката съвсем не ме подразни, това, което бях чула. Напротив, още повече ме впечатли на сцената. Беше ми много приятно да гледам как всички пеят, всички без изключение, с такова приятно чувство за навлизане в музиката.

На мен много ми хареса балетът за смъртта. Трябва да ви кажа, че ми беше изключително силен. Тука някой спомена, че му е в повече. На мен никак не ми звучеше илюстративно. Напротив, като че ли от всичките той ме ангажира най-много - от трите появявания на балерината.

Естествено балетът се гледа не от толкова близко и може да ни се струва, че в някои моменти тука има физическо усилие все пак.

Може би на менми се прищя още нещо, което пак се спомена и затова малко става повторение - малко ми липсваше поезията. Някакси в стремежа за осъвременяване хората като че ли започнаха да показват не бих казала отношение към образа, колкото един миг даже на места на битовизиране - нещо, което е толкова излишно в тези чудни, прекрасни стихове, когато е казано толкова много, на мене ми се струва, че трябва да имаме малко финес на отношение към автор. Смятам, че там не сме толкова важни ние какво ще кажем, даже как ще го кажем като актьори, по-скоро колкото да донесем по най-добрия и фин начин една поезия до хората.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ: Ами това е. Какъв чуден превод има това нещо.

КРИКОР АЗАРЯН: Знами точно там е въпросът как става.

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: В този смисъл да, точно така. В този смисъл на мен малко ми липсваше поезията. Но понеже ние оглеждаме от всички страни спектакъла, имам чувството, че го раздробяваме сега на съвсем малки частички.

Бих искала накрая да свържа с обобщението, че аз действително много се радвам на този спектакъл. Той ми достави естетическо удоволствие освен многото познания, които ми даде, и философия за живота.

НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Аз също съм много приятно и не бих искала да кажа най-силната дума - възторжено, защото ще излезе, че говорейки за нашия театър, винаги употребяваме суперлативи, но много, много съм радостно впечатлена от този спектакъл. Впечатлена съм както от пластическото решение на спектакъла, от музиката, която на мене също много ми допадна, така естествено и от цялата наша младежка трупа, с изключение разбира се на някои други млади хора, които не участвуват, която все пак професионално пристъпва към един материал, който в нашия театър досега не е правен.

Що се отнася до балерината, мен също ме смуги, но ми се струва, че тук вече вината е в композицията, която по начало е направена, и като че ли присъствието на тази балерина е задължително, за да се направят връзките, които иначе не могат да се намерят. Затова хем я неприемам, хем я приемам.

Бих искала само да споделя нещо за актьорите. Там, където актьорите участвуват с цялото си сърце, с цялата си страст, с цялото си актьорско и човешко присъствие, само печелят. Там, където им се струва, че няма смисъл това да се казва или че трябва да го иронизират, губят. И колкото по-намерят тази спойка помежду си, се надявам, че това ще стане така, защото ще има успех спектакълът, те само ще спечелят.

И даже още нещо като публика ми се прищя - да търсят по-голяма връзка с публиката. Защото са много близко до публиката, нещата много засягат публиката и трябва да чувствуват публиката като партньор. Естествено това е първа или втора среща с този партньор, но това неминуемо ще дойде след повече представления. Но все пак и това като че ли трябва да бъде задължителен компонент, защото материалът е такъв.

На добър час!

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Това забравих да го кажа и аз и ти благодаря. Един хепънинг да стане, ама фино, не просташки.

НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Трябва мярката да му се намери.

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: Аз пропуснах нещо, Мога ли да се допълня. Имах чувството за няколко финала, Енчо. Някакси така красиво беше измислил всичко това с малките свещички, имах чувството като че ли там трябва да загасне всичко. Може би не съм права. А може би дечицата трябва да бъдат вече между тях...

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Точно така.

ВИОЛЕТА БАХЧЕВАНОВА: Почти като изчезват възрастните, малките да израстват като цвят от средата. Разбираш ли? Да заемат местата им неусетно, даже в мига под светлината. Иначе стават няколко центъра. Или пък тези със свещичките да падат, а отвътре като някакъв мак да разцъфнат децата. Да бъде едно свързано нещо, един миг.

ЛЮБОМИР ТЕНЕВ: Аз бях повече зрител по монитора. Гледах само десет минути. Не ме пуснаха вътре, защото нямало места.

Дали има образ спектакълът? Аз мисля, че има. Но мисля, че образът на спектакъла се е получил така да се каже в една търсена от режисьора линия, с една лека стилизация на всичко, което е вътре. Поне това ми прозвуча така на мене с атмосферата. И със съвършено бих казал далеч от всичко онова, което представ-

лява една, ако мога да кажа, реална противоречива атмосфера на самия Ренесанс.

Онова, което е търсено по отношение на Ренесанса, това е само по линия бих казал на стиховете. Следователно тук трябва да видим доколко, както загатна Бахчеванова, стихът, което у мене се получи може би и това се дължи, просто стихът като стих изместваше поезията. На много места. Те просто държат на стиха. И аз бих казал, че в известен смисъл дори целият начин на поднасяне на стиха изглежда малко по-старомоден от този, който е съвременният и който е да кажем примерно на една Славка Славова, която е един етап по-напред в това, което е. Не знам дали ме разбирате. Като чувствителност, като импресия и т.н.

После друго нещо има. Аз не мога да разбера защо това, което е най-големият театър, тука са го избегнали. Това, което мен не ме задоволява, но за което не мога да упрекна режисьора, защото той изобщо не е тръгнал по тази линия. Това е играта, това е карнавалът, това е Ренесансът, това е противоречието в самия човек. Азарян засегна малко този въпрос. Това е откритието на самия себе си.

Тука това го няма. Просто идва едно такова поднасяне на един стих, който ни е познат от много неща. И аз бих казал, че е тука Ренесансът без характеристики, без всички тези противоречивости, които идват, дори и които като се избегнат в оформлението, в костюмите, в тази графичност, с която е решен спектакълът на черно и бяло, аз смятам, че графиката е нещо антиренесансово. Както и стилизацията.

Но от друга страна трябва да кажа, че този образ, който е търсил режисьорът, той го е получил. Тука другарите изтъкнаха ясно, че не всички актьори са на еднакво равнище. Това е вече естествено. Няма тазя свобода да кажем, която има импровизацион

ност, която е един от бележите на Ренесанса - импровизацията. Аз говоря за импровизация на чувствата, на изживяванията на импровизация на комедия дел арте, Стефан Данаилов да речем. Не всички могат да постигнат това. Но така или иначе, как да ви кажа, малко това, което ми липсва, е малко повече кръв.

Имаше едно много хубаво решение видях там, но не мога да го усетя като настроение от монитора. И смятам, че тази смяна на настроенията, на контрастите, на състоянията, които са също Ренесанс, трябва да се чувствава малко по-определено. Например там, когато те лежат като мъртви и този монолог, който е много хубаво направен, просто аз съжалявам, че няма още няколко такива.

Сега какво да кажа? И друго нещ. Аз мисля пък, че нещо, което е напирано бих казал в ренесансов дух, това е този скепсис този ренесансов скепсис, който не изключва човешката надежда и който характеризира въобще духа и на петраркистката литература, това просто е уловено.

И това сега накрая, как да ви кажа, е ясно, че всичко това завършва със смъртта, с това, което е казано какво е животът. Това е изведено и това е дух на Ренесанса. И може би финалът който идва и който ми се вижда претрупан с децата, това е може би там усмивката от Кабирия на Масини, ако си спомняте. Това е търсил режисьорът просто. Все пак една надежда.

Но онова пък, което ме... Вие говорите там за любов. В Ренесанса има още една тема и бихме казали, че основата тема в сонетите на Шекспир и това влияние на петраркизма това е дружба. Тази тема на дружбата, т.е. на връзката между хората, на антиалиенираността като дух, именно като полемика срещу една съвременна философия, нея не я чувствавам достатъчно.

Вие знаете, че има много написани дори книги за това,

че Шекспир го изкаврат едва ли не с някакво отношение към Саутамптън, бисексуално и не знам какво си. Нищо подобно. Това си е петраркистският дух, това е духът на Ренесанса на Петрарка, където се възпява дружбата между мъжете, което е нещо по-трудно, между хората дружбата въобще, приятелството. Виждате после как засяга тази тема Шекспир още в "Двамата веронци" тази измяна, на Протей, дружбата и т.н. И го тормози този случай на тази самата, но това го има и в самите му сонети до голяма степен. И разбира се защото това е също любов. Вие това говорите там, нали, любовта вече въобще като накрая изведено това.

Но какво би ни останало, ако нея я няма. Тя е любов не само към жена или не е само едно страдание, но тя е и един стремеж... Това нещо също малко ми се вижда дистанцирано, малко като че ли повече дух трябва да има, повече контрасти.

Аз съжалявам, че това решение просто ми маха това, за което толкова много се говори напоследък и което така блестящо в една вече нова теория изнесе Бахтин в Раблезиадата, че като отидох във Франция, питах кой е този Бахтин, който така добре може да разкрие един Рабле.

Но точно този дух на карнавалното начало, което носим.

В този смисъл аз смятам, че Филипов беше прав, като каза че може би прозаичните откъси трябваше да звучат в друг план или повечето от тях бяха изнесени така съвършено отделно.

Аз трябва да кажа, че аз приемам тази музика. Но от една страна съжалявам, че все пак тази музика с това именно начало на ренесансовата игра, ако мога така да кажа, просто малко е вързано с всичко онова, което представлява поднасянето на стихове. Няма тази органична връзка на тази ренесансова жизнерадост, на тази игра в живота, на тази игра в играта, ако щете, която е толкова характерна за онова време. Макар че в края на краищата като

музика сама за себе си тя пък носи атмосферата на това като цяло. Но не я чувствавам именно и затова може би някои колеги отделиха музиката от линията на изпълнението като малко самоцелна. Но сама за себе си тя според мене е много хубава. И мисля, че не музиката е крива и не е в духа и времето, а просто като че ли решението на актьорския живот вътре не е в този дух, в който се играе музиката.

Аз също трябва да ви кажа, другари, че малко на шоу програмата ми отива с тези не толкова дискретни танци на жените. Мисля, че тука трябва и малко т.е. модерни с тези неща, които не знам доколко ни свързват със съвременността, но твърде много ни отдалечават от епохата. Може би тука трябва малко повече строгост бих казал, още повече спектакълът е строго направен стилистично. И това не би попречило.

Сега аз за тази балерина не мога нищо да кажа, защото в телевизора не знам как звучи като атмосфера и пр. Самото момиче мисля, че е талантливо много. Но в решенията аз лично смятам, че атмосферата на монолога на Жак Меланхолика от "Както ви се харесва" е малко по-различна. Бих казал, че всичко това в края на краищата той правилно го е сложил накрая, към края, защото в края на краищата осмисля това, което хората преживяват, което сме видяли, което представлява човешкият живот във всички тези етапи, които в края на краищата са разгънати, младостта какви сонети ще каже, в другата възраст и т.н.

Няма този генерализиращ малко център към една основна мисъл. А този монолог би могъл да бъде доста централен, защото той действително се свързва сам по себе си с лириката на епохата много повече, отколкото с драма. И той е един предвестник на Хамлет Жак Меланхолика в "Както ви се харесва", на съмненията, които идват там, и пр.

Още повече като имам пред вид, че много добре е изнесена тази тема въобще в тези неща човешки, красиви едновременно и безизходни и пр.

Аз не съм против това. На мене ми се струва, че действително трябва да има един контраст, в Ренесанса има много контрасти, с децата и пр. Имам чувството, че сценично като прецизност, като чистота, която има в тази стилизация преди това, не се е получило с децата. Тука трябва нещо да се пипне повече, а не да се махне. Едно ли дете ще бъде, две ли ще бъдат, три ли или не, просто излизам от самата форма, от самата линия на нещата.

Трябва да ви кажа, другари, може би за това, защото това е най-много, на което наблягам, по телевизията гледах, лицата не се виждат, а то е много важно за една органика, много ми звучеше стихът много познато. Поезията искам да дойде до мене, не стихът. И аз дори бих направил, не съм режисьор, един експеримент - бих дал просто да играят хора, които не знаят да речитират. Да няма тази патетика на тези движения, на тези ритми вътре търсени. Просто да излезе това, за което се говори, мисълта и поетиката на Ренесанса в това непрекъснато и трагично търсене на някаква хармония, която не можеш да намериш, което е Ренесансът.

Сега разбира се това, за което говорих, не се вижда на монитора, а може би на сцената го има. /Веселост/

КРУМ ТАБАКОВ: Аз трябва да кажа, че просто е приятно една така професионална и талантлива музика, която звучи. Освен това изключително изпълнена на сцената не от запис, а от живи музиканти и то от такава класа. Също така Щерев, който е работил с актьорите, е измъкнал почти, не почти, а повече от това, което аз очаквах, че може да се измъкне, т.е. научил ги е да пеят и

то неща, които са много трудни. Това е един огромен труд, който той е положил и който просто трябва да се отчете и аз лично му благодаря.

Може би по отношение на пеенето най-добрият певец в смисъл грамотен - Емил Джамджиев да речем, понеже той има възможности, бих препоръчал да мине повече в актьорски план. Той понеже има самочувствието на певец и почва да глади, да вади вокали от гласа си, трябва да има същата органика, както и при текста.

Може би на Жоржета малко ѝ е висока една от песните. Ако е възможно да се пипне.

Сега това, което общо за музиката искам да изразя малко по-сложно, е това, че музиката в този съвременен стил, който свързва в същност и е един мост към публиката, аз 100 % го приемам. И доказателство за това е, че най-фрапиращото - диксилендът, който е най-съвременен и джазов, най-много раздвижи публиката, най-много раздвижи актьорите и въобще той именно доказва, че посоката е вярна.

Това, което аз мисля и то не е някаква конкретна беда, аз не знам от къде идва, че целият спектакъл е разрешен акварелно е чудесно. Но както от този акварел се изкача в една ирония от името на актьора, едно лично отношение, така според мене се обеднява, ако не се изкача, макар и кратко, макар и в отделни акценти, които да създават центрове по посока на такива лирични изхвърляния или да речем дори патетични малко в стила разбира се, думата е малко неточна, аз не мога да говоря, но да има едни изхвърляния, които независимо че е акварел, да създават едни центрове. И тука ми се струва, че музиката затова може би някои като атмосфера, др. Славова не я удовлетворява, защото тя е великолепна като основен тон на този акварел. Но това не е търсенето вероятно от режисьора, а според мене поне още една-две песни

би трябвало да станат и по-емоционален център, повече в една емоционална посока да изхождат. Тогаваш няма опасност, когато е песен, това стилово много да излезе.

Но все едно, така е разрешено. Струва ми се, че това е единствената беда в конструкцията на музиката, която не знам, може и да не съм прав.

Иначе цята обща атмосфера е чудесна и аз я приемам.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Аз считам първо, че с този спектакъл ние правим една много голяма крачка напред и то в област, която е съвършено непозната за България. Това е един театър на поезията. И това, че ние, хората от този театър, които се сблъскахме с едни огромни езикови проблеми на произнасяне на стихотворна реч в един "Крал Лир" например, днес слушаме това представление и сме свидетели на една нараснала стихотворна култура на произнасяне на стиха и то в младите ни актьори, това е първото нещо, което безкрайно трябва да ни радва.

Второто нещо е, че е един спектакъл, който се изгражда по сонети и по кулаж от ренесансови текстове. Трябва да отдадем дан на невероятния вкус на режисьора, който обедини този спектакъл. Той работи, да не се лъжем тук, ние сме художествен съвет на театъра, върху сценария на този спектакъл и да обедини около онези четири основни теми, които възбудват действително ренесансовия човек и които по някакъв начин резонират днес във всеки един от нас, т.е. всеки един от нас има отношение към тези четири теми: за цивилизацията, за любовта, за смъртта и за изкуството, което така или иначе прекрачва през бариерата на времето и заразява с красотата си всяко ново поколение, което идва на този свят.

Първото нещо, което ми е много скъпо в този спектакъл, е, че режисурата направи това, че от Ренесанс към нас върви

един текст устремен и от нас чрез музика, чрез актьорско поведение към Ренесанса се приемат, извеждат се просто два потока на времето, които в този спектакъл са в едно хармонично единство малко или повече.

Аз знам, че този спектакъл ще поляризира неизбежно залата и трябва да ви кажа, че ние би трябвало да се радваме на една такава поляризация на мненията, защото това е нещо невероятно ново, дръзко, палаво, ако щете, макар че може би не това е най-подходящата дума за един художествен съвет. И колкото и да е парадоксално, с тази палавост и освободеност той е по-ренесансов, отколкото някои наши ученически и пиететни представи към произведенията и творбите на Ренесанса, които сами по себе си са едно предизвикателство към Средновековието, едно освобождаване от някаква догма.

Така че това представление аз го смятам за един голям успех на театъра, за нещо, което се е родило с много любов от целия състав. Тука има осем души артисти на сцената, които създават един ансамбъл така или иначе и ние не можем да отречем, че отдавна на нашата сцена не се е говорило така, не се е говорило така красиво.

Тука можем да имаме претенции за едно доизграждане на словото или за едно доусъвършенствуване на пластиката, но така или иначе тези хора говорят и се движат така, както ние до вчера не го правехме на сцената това нещо. Тези осем души!

Една съвременна хореография, една съвременна музика, едно съвременно иронично отношение към този текст, за да се роди чрез иронията онова невероятно възияване на духа на ренесансов човек, който помита всичко и хвърля едно предизвикателство срещу смъртта. Това е спектакъл, който заразява публиката. Всеки човек, който влезе в залата, така или иначе ще влиза с една съп

ротива към подобен вид спектакъл, защото всеки от нас има своя индивидуална субективна представа и разбиране за тези перли на човешкия гений, които са създадени. Той може да се подразни и да се шокира в първите пет-шест минути от начина, по който му се поднася, и неизбежно този човек е очарован, подкупен, обезоръжен в представите си от това, което става на сцената. Поне с болшинството от хората ще бъде така ми се струва в салона.

Наблюдавам първата среща с публиката, наблюдавам и днеска реакцията на журналистите и на хората, които гледаха представлението.

Спектакълът ще улегне. Спектакълът ще се освободи. Той ще се дозавърши сам в своето съвършенство. Просто трябва да благодарим на този екип, който ни достави тази огромна радост.

На добър час! Желая успех и считам, че нашият театър достойно се отчита в тази национална програма, наречена етап Леонардо, и че ние имаме приносен характер вече в отношението си към Ренесанса, ние го взимаме, въоръжаваме се с него, показваме, че той е близък на съвременната чувствителност на съвременните млади хора, не го дистанцираме от тях и казваме "това сте вие в крайна сметка, от вас зависи какви ще бъдете в този свят". Опазете дете, не бъдете глухи към това, което е Ренесансът. Той е някъде в самите нас, стига да го усещаме като красота, като порив, като стремеж към един идеал.

На добър час!

ВАСИЛ СТОЙЧЕВ: Разбира се няма да повтора нищо от това, което се каза.

На мен спектакълът много ми хареса, но може би тука и от последните думи, които каза Антония Каракостова, от там аз разбирам, че всичко това наистина е търсено, то не се е получило случайно и ние съветите, които давахме тука, фактически се размина-

ваме по това, че всичко това е търсено, за тази ирония у всички към всичко.

На мен ми се иска и чувствувах необходимост на някои моменти така, както Стефан Данаилов прави, където е ироничен, е ироничен, и където е лиричен, е лиричен и трябва да бъде лиричен, о тези моменти ми се струва, че в спектакъла трябва да има няколко сцени, които лириката, поезията, чистата поезия, тази игра, за която говори проф. Тенев - играта в спектакъл, това отдаване на тази игра, да го има в пълна мяра, стопроцентово, а не иронията към това, което се прави. Така почувствувах.

Ето ще дам един такъв пример. И колко хубаво действуваше музиката в тези места. Песента, която пеят Емил и Камелия за целувката - "Една целувка ми дай, четирикратно ще ти я върна". Струва ми се, че там този финал винаги ще има и ръкопляскания на тази песен, защото това е отдаването на песента, на играта и без ирония към всичко това, за което те пеят.

Така ми се струва, че трябва да има и на няколко от сцените това отдаване на актьорите на това, което се прави.

Другото нещо, което бих искал да кажа и от това, което каза Антония Каракостова, ние го направихме спектакъл и той влезе в нашата програма като закриване на годината на Леонардо. Но на мене ми се струва, че той ще продължи за една много по-важна тема, която за нас е необходима и за която е изградена една цялостна програма. Това е програмата за естетическото възпитание на младежта, която този спектакъл вече ни дава възможност ние да си привличаме тука студентската, ученическата, младежката публика и тя да навлиза в красотата на изкуството и на театралното изкуство.

Така че мисля, че ние не завършваме с този спектакъл една тема, а тепърва тя остава открита за тези срещи и този спек-

такъл ще ни бъде много нужен. Аз мисля, че той ще се харесва от публиката. Има толкова красота, младост, хубост и смисъл в това, което се казва от тези красиви слова и мисли, които той буди, така че е един успешен за театъра ни спектакъл. Аз не виждам в програмата как може да се играе вечерите, но с дневните спектакли той ще събира тази публика.

КРИКОР АЗАРЯН: Ще изядат хляба на Старинния театър. /Веселост/

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ

ПРЕДС. ЧАВДАР ДОБРЕВ: Аз бих искал да кажа няколко думи. Директора го няма и няма да заключавам от негово име, тъй като нямам право. Просто ще си кажа своето мнение.

Ще продължа мислите на Васко, че главният адрес на този спектакъл е младото поколение безспорно. Винаги е трудно на актьора да говори на строгия ценител на изкуството. Все пак на едно младо лице, усмихнато, очаквашо любовта, е по-леко да понесе този спектакъл.

ВАСИЛ СТОЙЧЕВ: Това пропуснах да кажа, че публиката беше много тежка за изпълнение на този спектакъл.

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Сигурно и премиерната публика ще бъде...

ОБАЖДАТ СЕ: Не изключвай останалите, Чавдаре! /Веселост/

ЧАВДАР ДОБРЕВ: Не, не, аз говоря сериозно, че това е спектакъл с много строг адрес.

Второто, което бих искал да кажа, е, че на подобен спектакъл, за да бъде създаден, са нужни огромни усилия. Вероятно една пиеса си има сюжет, има си своя логика, има традиции в поставянето, има си вече бих казал история някаква. А тука се среща ме със сонет, сонет, сонет - една форма, която, както знаем, е

много строго затворена и тя по един - няма защо да крия - според мен еклектичен начин в същност с разни текстове и с други изобразителни средства се разнообразява.

Според мене голямо постижение е първо в драматизацията това, че е намерена една логика, един плуващ бих казал сюжет, свързан със сериозни проблеми, каквито крие сонетът като съдържание.

На трето място аз смятам, че е намерено едно равновесие в спектакъла между принципа на импровизацията, свободната импровизация и така наречената стиллова чистота, т.е. всичките ограничения, които може да донесе един стил.

Аз бих искал да кажа, че сонетът като история спада към все пак аристократическите форми на Ренесанса. Това е една поезия на учените кръгове, една поезия, която следва бих казал даже формули на една класическа философия. Не случайно в нейната основа е неоплатонизмът. И тука ми се струва, че плебейските пластове на Ренесанса много по-предпазливо би трябвало да бъдат вънвани, интерпретирани, тъй като се тръгва от друга позиция.

Затова аз мисля, че е оправдано мисленето на създателите на спектакъла някъде да спрат. Ако да кажем Рабле или някой друг автор се поставя, ако щете даже новелите на Бокачио и т.н. там вече има една друга логика на ренесансовата култура. Това е бих казал една усмирена ренесансова култура, една култура, която носи нещо от салона, колкото и да не желаем това да бъде така. Затова е много трудно да се намери мярката.

На мене ми се струва, че е намерена една мярка и за разлика от представлението, което гледахме в неделя, сега правилно се търси едно освобождаване, т.е. не се импровизира, а както казваше Вахтангов, сякаш се импровизира. Вероятно тука вече в усвояването разбира се допълнително или в обогатяването на прак-

тиката спектакълът и ще расте, актьорите ще се чувствуват бих казал по-свободно върху сцената. Сигурно ще намерят и някои други пластически приспособления - нещо, което проф. Тенев го отбеляза справедливо, и днеска на пресконференцията също го отбелязаха журналистите.

Проф. Тенев отбеляза също така и това - при положение, че толкова съществена е поезията, сигурно предварителният страх, че този спектакъл няма да бъде интересен и са нужни допълнителни компоненти, сигурно някои моменти ще трябва да намерят подходящи проценти бих казал в спектакъла. Ето да кажем вероятно нещо ще се обере от изпълнението на балерината, може би ще стане по-дискретно. Може би Цам повече ще загатва, а не ще изиграва ситуацията. И сигурно това ще се постига сега в бъдещите спектакли. Вероятно ще расте непосредствеността на общуването между актьорите

Сега по отношение на ироническия пласт аз мисля, че той е необходим в подобно представление. Той не е просто съвременен като един позив за съвременна чувствителност, но той се съдържа в самите сонети, в тяхната вътрешна тъкан.

Аз мисля, че има тези лирични моменти да кажем актрисите в любовната сцена в този статичен мизансцен. Това е един откровен разговор за любовта. Но шом недостига, би трябвало може би да се помисли дали в целия плен все пак смърт, творчество, което в същност не е любовно, в началото имаме Рим, цивилизация, разрушаване и може би са нужни няколко краски за подчертаване на мотива на любовта в спектакъла.

Аз смятам също така, че у нас имаме големи завоевания в областта на театъра на словото. Но в един театър, в който да бъде синтез песен, пластика, слово, общо взето традиция, нали не бъркам, мисля, че големи традиции нямаме в нашия театър. Дайте ми примери. Аз си спомням на Леон спектакли в театъра на поезията

спомням си на Христо Фотев, на Недялко Йорданов. Аз говоря за този тип спектакли и ми се струва, че - извинявам се, може би невярно интерпретирам или просто поднасям фактите, но аз не си спомням за толкова съществени факти в развитието през годините. Ако има факти, аз съм готов не да споря, но да се поправа.

Струва ми се, че за една камерна сцена подобен експеримент с младите актьори, а сигурно това трябва да става не само с младите актьори на Националния театър, е много съществено как пеят, как танцуват, как се движат, ако щете физкултурният принцип, както казваше Майерхолд. Всички тези неща в някаква степен по-късно ще обогатят ония големи завоевания, които театърът има в областта на словото.

На мене Черкелов ми беше казал, че Гончаров казал като някаква забележка: "А бе вие в българския театър сте много сте театър на словото". Може би развиването на тези компоненти ще подпомогне бъдещата работа на тези актьори или на други актьори които ще вземат участие в подобни спектакли.

И нещо друго. Създаването на един такъв спектакъл, създаването бих казал на традиции е много важно, защото нашият театър сигурно ще трябва на камерна сцена да се обръща и към съвременната българска поезия, към нейни образци, към класически образци на нашата въобще национална поезия, и разбира се към колосите на световната поетическа мисъл. Ще трябва ключ да се намерят към различни автори, към различни стилски особености. И тези тласания безспорно трябва да ги отбележим като много плодотворни.

И в заключение аз смятам, че успешна е работата. И в заключение пак ще кажа, че такъв спектакъл ще раздели много хора. Такъв спектакъл дава най-много възможности всеки да си фантазира "а аз как бих го поставил?" И зрителят, и специалистът.

Аз съм убеден в това, че подобна дискусия, може би не з

нас става дума, но голяма част, и специалистите, ако искате, а и публиката, в себе си такива дискусии ще ги развива.

Тука се каза, че този спектакъл би могъл да бъде не в бяло решен. Разбира се може би, ако аз да кажем поставях, бих потърсил по-цветно примерно. Но защо пък и не в бяло да се потърси. Това е символ именно на красотата, на чистотата, на любовта и т.н. Т.е. може по различен начин, даже от там да се тръгне. Може да се тръгне от тази симетрия. Тя е една затвореност. Ние казахме, че се тръгва от една поезия, която произлиза от салона, от по-учено общество. Би могло да се каже: но карнавалът е живопис, карнавалът разчупва формите. Може от там да се тръгне.

Но защо пък и другата история на сонетната поезия да не се вземе пред вид, когато е като изходен пункт.

Ето виждате колко вероятно други творци биха решили този спектакъл по друг начин. Но важното е, че в тяхната логика, в търсенето на тези нови театрални форми, абсолютно убеден съм необходими за театъра ни, има вътрешна съсредоточеност, има успех, има съдържание, има съвременна мисъл, има контакт бих казал с днешната публика.

Ако ми позволите, с това да завърша.

Енчо Халачев.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Ще бъда съвсем кратък. Аз даже записах и малко неща, тъй като записвам новите неща, които на мен не ми са известни. Тези, които са предварително известни на мене още като липсващи в спектакъла, естествено не съм ги записвал.

Мисля, че всеки от нас, когато е изправен пред една творба, пред едно произведение на изкуството, има пред себе си винаги хиляди въпроси накъде, от къде да се започне и накъде да се върви. И това е съвсем естествено.

Пред същите въпроси съм бил изправен и аз, когато ми се

възложи тази постановка. Аз не си спомням да съм имал свои собствени традиции в този смисъл на спектакъла, който вие видяхте, нито пък в други страни съм видял и в Полша по-специално как това се прави, тъй като за мен беше нещо свършено тъмно от тези сонети какво да се подбере, какво да остане, какви теми да влязат, с какви средства да се решат и т.н. Но ако ви покажа папката, тя е пълна с неизползвани още сонети, хиляди сонети, които могат да влязат, но с еднаква сила могат и да не влязат.

Тука естествено стои въпросът за личното предпочитание и аз не скривам, че красотата и хармонията, но заедно с това и съмнението и скепсисът не ми са никак чужди като пристрастие. Струва ми се в това отношение проф. Тенев много правилно е доловил тази тема, която ми е близка. Всеки друг би решил разбира се и еднакво сполучливо и талантливо вероятно би защитил своето собствено решение с много доказателства в тази постановка.

Бих искал да кажа още няколко думи, без да звучи това като извинение нито на колектива, нито на мен, че този спектакъл е създаден между две представления - между сутрешна репетиция и вечерен спектакъл, а понякога между сутрешна репетиция, дневно представление съботите и неделите и вечерно представление. Представете си актьорите как могат да влязат, като са свършили една репетиция, нахранили са се и идват на един поетичен спектакъл да репетират.

Това не го казвам за извинение, а просто искам да кажа условията все пак, при които е създаван спектакълът. Неговото оцеляване и довеждане до този край повече се дължи на любовта, на амбицията, на ентузиазма на хората, отколкото на служебното и рекламираното репертоарно включване на представлението.

Мисля си, че лично на мене създаде много грижи, много повече грижи този спектакъл, отколкото една пиеса. Даже една пи-

есе на Шекспир ако бях взел, уверявам ви, аз щях да я направя много по-лесно. Оказа се, че това, с което аз тръгнах доста неуверено, е много по-трудно от една пиеса със сюжета му, с проблемите му, ако щете с опита, с проверката на времето и т.н. и т.н.

Тука се е тръгнало все пак към едно неизвестно, без да претендирам за откривателство, но струва ми се поне няма да бъде нескромно, че поне в своите спектакли, къде отбелязано, къде неотбелязано, съм се стремил да не вървя по съвършено утъпканите пътеки, независимо от това доколко съм прав, доколко съм спорен или не.

В този смисъл така е подходено и към този спектакъл още в неговата структура като драматургия, защото аз съм участвувал активно в това нещо, нормално е естествено да бъде така, така и при неговото осъществяване.

Мисля, че една от генералните бележки, която е особено важна, е за цялостното присъствие на актьора с всичката тежест, която крие тази дума в себе си, и тя с пълна сила важи и за мен като изискване. Излишно е да казвам, че при това завъртване пред публиката с художествен съвет нещата са повече сковани и събрани, отколкото така, както трябва да бъдат при освободената мисъл отприщаната мисъл и фантазия на актьора, която в много по-голяма степен донася мисълта, отколкото техниката на словото. И това е нормално и аз мисля, че в течение на два-три спектакъла това ще се получи, тъй като това е основното и задължително изискване на подхода към създаването на спектакъла.

Вероятно може да има и еkleктични моменти, но целият спектакъл е драматургически създаден еkleктичен и аз не мисля, че тази еkleктика е беда за художествената завършеност на едно произведение. Едно произведение може да бъде еkleктично и пак да има своята художествена завършеност и цялост.

В този смисъл всички бележки, които бяха отправени по отношение на присъствието на актьорите и тяхното именно мисловно съпричастие като определена мисъл, като определена тревога, като определено съмнение, недоверие, не само възторг от живота, са абсолютно правилни и те предполагам, надявам се ще бъдат избегнати тъй като колективът е извънредно талантлив, участниците са много амбицирани - нещо, което не винаги се среща по нашите сцени.

Освен това искам да изкажа дължимото на моите талантливи сътрудници в лицето на Симеон Щерев за музиката, в лицето на Младен Младенов за сценографията, на Асен Гаврилов за хореографията и най-вече на актьорското себеотрицание, които откъснаха от своето време, за да създадат този спектакъл.

Аз лично вярвам, че той ще има още промени, поне това, което ние сме мислели, а тези посоки в много степени се покриват с бележките, които аз чух тука и затова записах толкова малко неща. Така че се надявам да бъдат избегнати.

Не искам да говоря дълго, за да не звучи това като оправдание. Мисля, че с тези репетиции, които имам, а и усещането на публиката и на контакт с публиката, което неминуемо трябва да съществува между зрители и актьори, то е задължително и еднакво и при голямата, и при малката сцена, но тук вероятно с много по-голяма степен и с много по-голяма точност и прецизност едновременно. И при такова първо показване естествено и мярката нека да бъде нарушена, неточността да присъствува много по-често и съжителствува в поведението, но тези са така да се каже неизбежни спътници при едно такова показване.

Мисля, че аз не съм се отказал от играта "игра в игра", но не съм счел за необходимо и то личи, това и проф. Тенев го отбеляза, за основно наблягане и основно решение потръгването на създаването на спектакъла. Лично за себе си смятам, че това

мога да го докажа с много неща и е излишно сега да го доказвам след като вече вие сте го видели по такъв начин, в друг ренесанс.

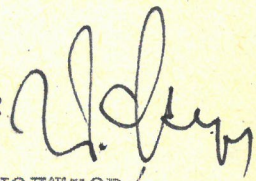
В този смисъл аз бих искал да се срещна с шекспирова пиеса, за да продължа онези неща, които вероятно не сме догледали и не сме довършили в този спектакъл.

Благодаря на всички за изказванията.

ПРЕДС. ЧАВДАР ДОБРЕВ: Други изказвания има ли? Ако няма, да смятаме художествения съвет за закрит.

/Закрит в 19,55 часа/

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩИ:

/Д. Фучеджиев/

/Ч. Добрев/

СТЕНОГРАФ:

/И. Лазов/